

'CUSTOS'-Porto-Kontrollstempel

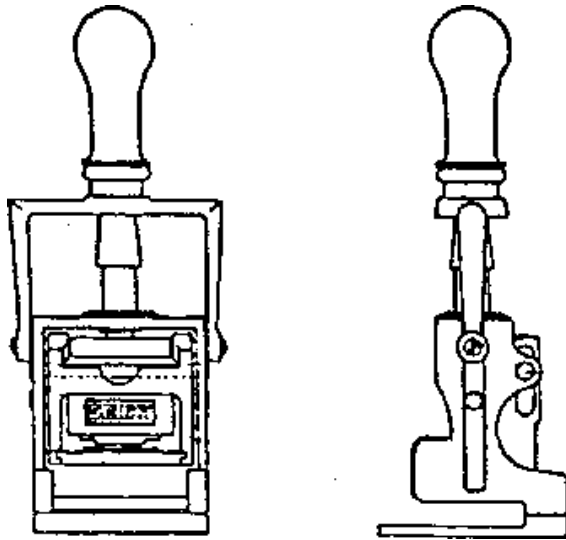
(W. Loomans; uit: *Perfinpost nr. 57, mei 2001*)

Perfins zijn, middels een handperforator van firma-initialen voorziene postzegels en POKO's zijn zegels, al dan niet voorzien van geperforeerde initialen, voor een postzegelplakmachine. Zij zijn ontstaan uit de noodzaak om het oneigenlijke gebruik (diefstal) van postzegels uit de firmakas te voorkomen. Ook kon het privé-gebruik van postzegels worden verhinderd.

Voorloper

Als eerste voorloper van diverse soorten apparaten daartoe wordt beschouwd het Duitse "Porto-Kontrollstempel" genaamd CUSTOS.

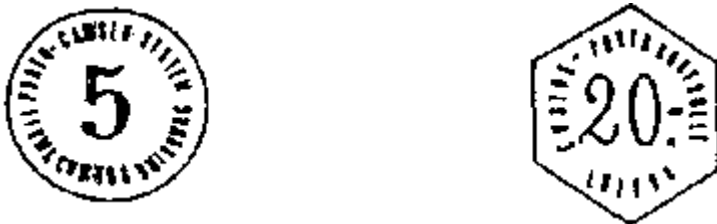
Het werd uitgevonden door de Duisburger Hubert Hamacher. Aan hem werd op 8 maart 1910 daarvoor patent verleend onder nummer 231296. (zie afb. 1)

Afb. 1 Voor- en zijaanzicht van het Custosapparaat.

Het apparaat komt veel overeen met de ons bekende numerator en ook met een datumstempel-apparaat.

Het stempelde met ronde afdrukken dan wel met zeshoekige, maar het bezat bovendien een telwerk en twee perforatiepennen. (zie afb. 2)

Afb. 2. De ronde en zeshoekige afdruk.

Werking

Een simpele handdruk op de greep was niet voldoende.

Behoorlijke controle was slechts mogelijk wanneer kantoorclerk A het apparaat onder zijn beheer had en alleen hij de te frankeren poststukken stempelde met het juiste tarief. Bij indrukken van de handgreep hielden de twee perforatienaalden het poststuk vast totdat het telwerk dit had geregistreerd.

De onderlinge afstand van de naalden is 18 mm en deze bevinden zich 20 mm rechts uit het middelpunt van de cirkel.

Na deze handeling door A ging de post daarna naar klerk B. Hij voorzag (postkamer) de enveloppen van postzegels naar aangegeven stempelwaarden. Aan het einde van de rit moest het telwerk bij A overeenstemmen met het aantal opgeplakte postzegels bij B.

Het probleem was echter dat een Custosapparaat slechts één frankeerwaarde kon afdrukken. Wilde men verschillende tarieven kunnen afdrukken, dan moest een firma over meerdere apparaten beschikken elk met een ander tariefstempel.

Zwitserland

Bekend is dat aldaar de "Custos" met ronde afstempeling in gebruik was bij 9 firma's en met zeshoekige afstempeling bij 3 firma's. De vroegst gekende afstempeling is 11 juni 1910. De meest voorkomende gebruikperiode ligt tussen 1919 en 1924. Tariefaanduidingen in de stempels bestonden uit 3-5-10-20 en 25 Centimes/Rappen.

Nederland

Schrijver dezes zijn geen publicaties bekend omtrent aantallen geïmporteerde apparaten in ons land, noch van firma's waar "Custos" in gebruik was. Dat het apparaat hier werd gebruikt blijkt uit afb. 3.

Afb. 3. Enveloppe met links Custos-stempel.